Leescirkels

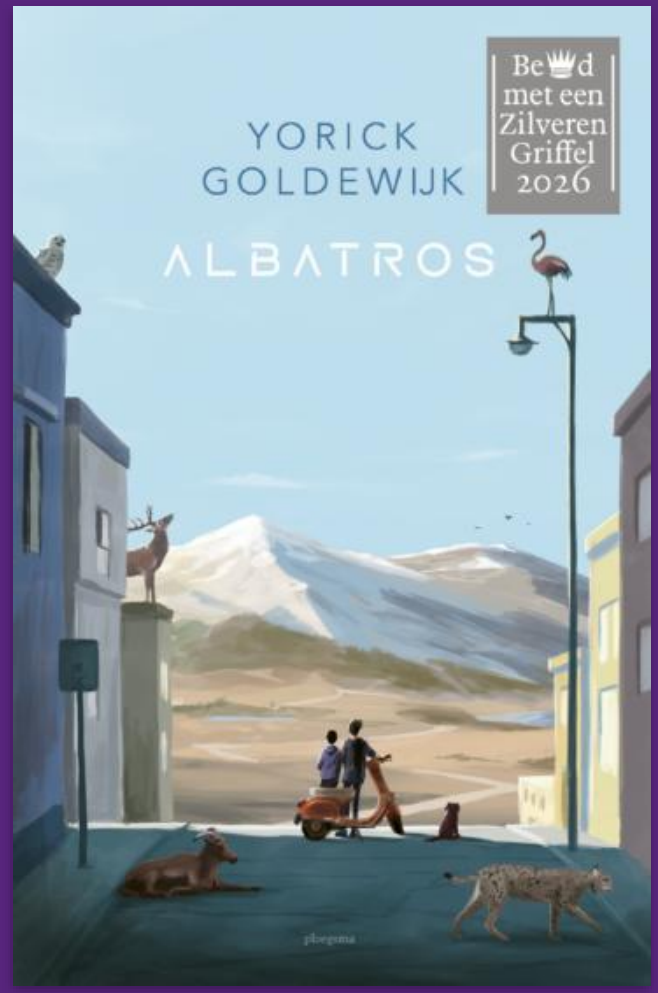
Wat deed de schrijver om jou te grijpen?

‘Soms word je wakker en weet je meteen dat er iets niet goed is.’

— Albatros

Geert Vermeegen (CED-Groep) & Liza van den Bosch (Universiteit Leiden)

Conferentie Begrijpend Lezen · 4 november 2026

Vanmorgen hoorde je het al twee keer

09.30

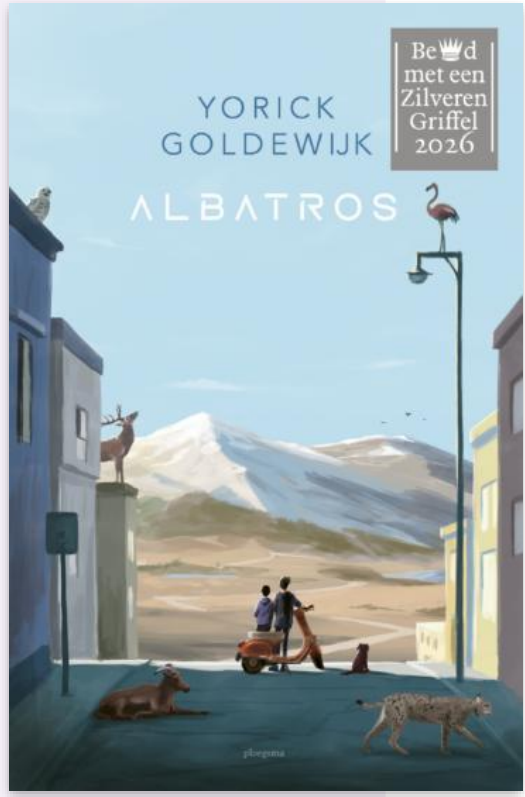
Lezen en laten lezen

Leraren lazen zélf — en praatten erover.

09.50

Yorick Goldewijk

De schrijver. Nu zijn eerste bladzijden.

Nu doen we het zelf.

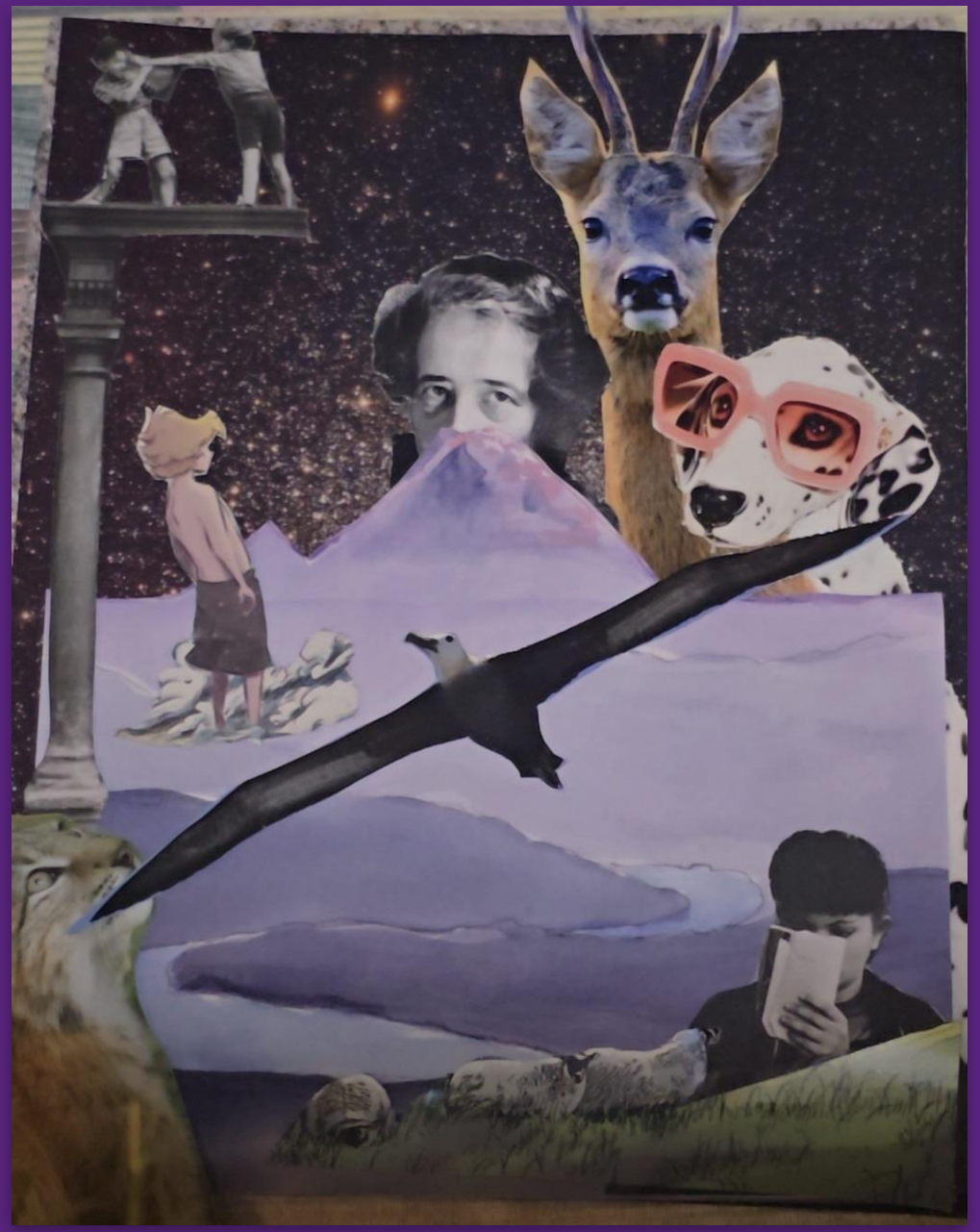
Albatros

Een collage bij het boek

‘Soms word je wakker en weet je meteen dat er iets niet goed is.’

— eerste zin

Wat zie je? Wie herkent de ree, de albatros, de jongen?

80 minuten, drie bewegingen

1 Ervaren

5–40 · Geert

Zoek de rest van je eerste bladzijde

2 Begrijpen

40–55 · Liza

Wat zegt onderzoek?

3 Verleiden

55–80 · samen

Ontwerp een cirkel voor team of ouders

Drie afspraken

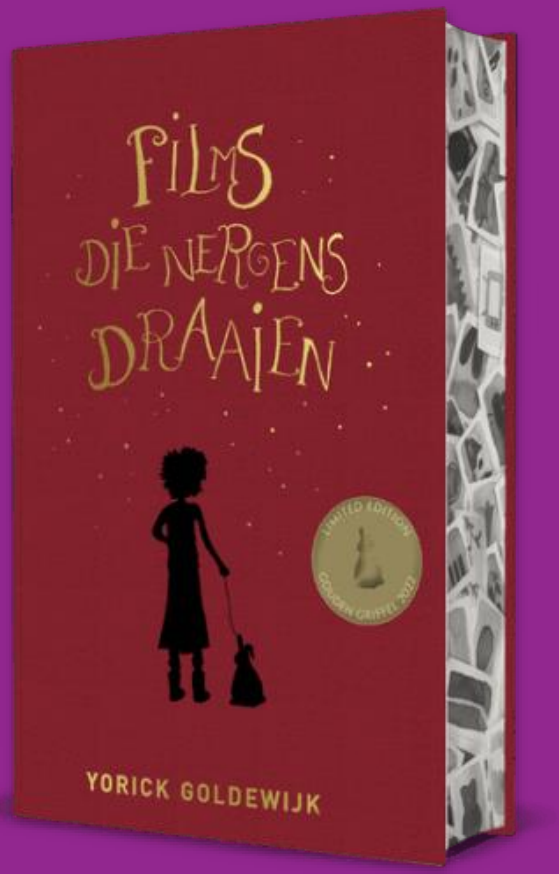
1. Je kunt niets fout zeggen
2. Terug naar de tekst: waar staat het?
3. De begeleider legt niet uit

Ervaren

Zoek de rest van je eerste bladzijde

‘Cato was twaalf toen haar vader zei dat ze maar eens volwassen moest worden.’

— Films die nergens draaien

Zoek de rest van je eerste bladzijde

1. Op jouw stoel ligt een derde van een eerste bladzijde. Lees het.
2. Zoek de twee mensen met de rest. Maak de bladzijde compleet.
3. Lees hem samen één keer hardop.
4. Pak je rolkaartje. Lees nog één keer, door de ogen van je rol.

Zes rollen, één bladzijde

Zinnenjager

Welke zin grijpt het hardst?

Detective

Welke vragen blijven open?

Sfeermaker

Welke woorden maken de sfeer?

Voorspeller

Waar gaat dit heen?

Verbinder

Waar lijkt dit op?

Tempobewaker

Waar versnelt of vertraagt het?

De cirkel

Eén begeleider.
Zeven bladzijden.
Eén vraag.

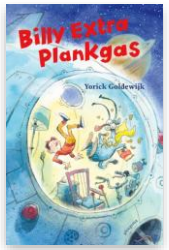
Wat heeft de schrijver gedaan om jou als lezer te grijpen?

1. **Rondje rollen**
2. **Open gesprek**
3. **Oogst: wat deed hij?**

Dit waren ze: zeven eerste zinnen

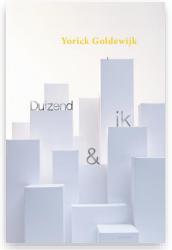
‘Soms word je wakker en weet je meteen dat er iets niet goed is.’
Albatros

‘Op een avond, toen het al zo laat was dat zelfs de wind rond het huis was gaan slapen, stond Dexter aan het raam van zijn slaapkamer.’
Billy Extra Plankgas

‘De boom was zo oud als de wereld en zat vol knobbels en kloven.’
De boom die een wereld was

‘Als ik voor mijn raam uitkijk over de spierwitte torens van Surdus, denk ik altijd aan vluchten.’
Duizend & ik

‘Cato was twaalf toen haar vader zei dat ze maar eens volwassen moest worden.’
Films die nergens draaien

‘Op straat klinkt een bel. En wat voor een bel!’
Grijs ijs met haren

‘Ik wilde helemaal niet naar mijn oom en tante.’
Mijn oom eet stiekem smeerolie

De achterkant: wat deed de begeleider?

- Stilte verdragen
- Doorvragen, niet beoordelen
- Terug naar de tekst
- Lezers verbinden
- Eigen lezing achterhouden
- Afsluiten met oogst

Begrijpen

Wat zegt onderzoek over praten over tekst?
Liza van den Bosch

‘Tijdens je dwalingen kon je het gevoel hebben dat je helemaal alleen was op de wereld. Niets was minder waar.’

— De boom die een wereld was

Praten over tekst werkt. Maar niet vanzelf.

0

studies · Murphy e.a. (2009)

1. Gesprek over tekst → beter begrip
2. Meer praten ≠ meer begrip
3. **Structuur en begeleider doen ertoe**

Praten over boeken stimuleert literaire leesvaardigheid

- Interactief voorlezen
- Boekgesprekken
- Leescirkels

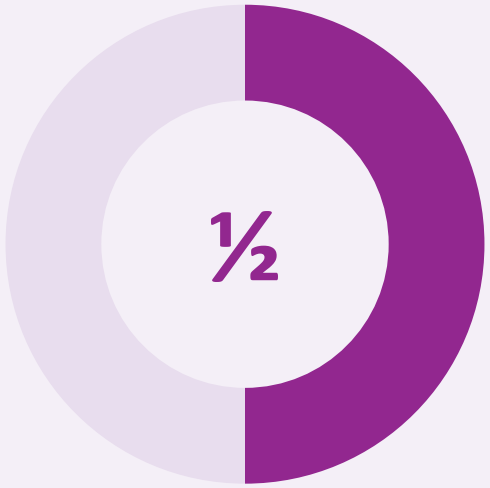
Kennisrotonde (2020), KR 755

Wat leescirkels doen

- Vloeiender en begrijpender lezen
- Kritisch denken en reflectie
- Kennis bouwen met andere lezers
- Het boek nog weten na twee weken
- Meer leesplezier door samen
- Diverse en diepere vragen

Kennisrotonde (2020), KR 755

Lezende leraren maken lezende leerlingen

van de leraren leest zelf dagelijks voor eigen plezier — terwijl vrijwel iedereen lezen belangrijk vindt

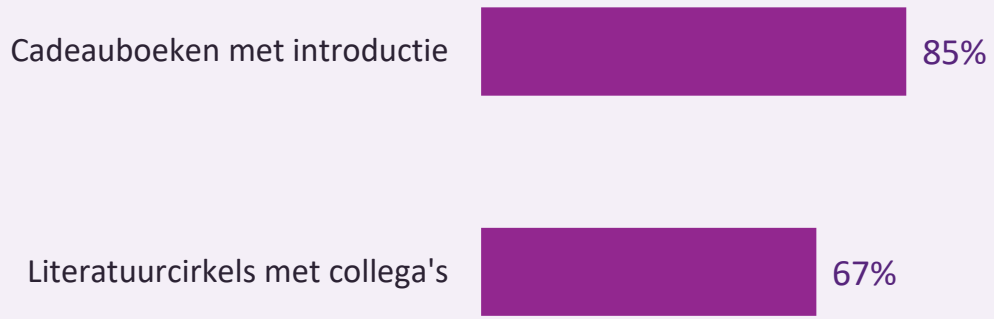
Wie zelf leest…

- heeft meer leerlingen die van lezen houden en vaker lezen
- kent meer titels en adviseert beter
- leest vaker voor, organiseert leeskringen, bespreekt boeken
- is een rolmodel dat passie overbrengt

Kennisrotonde (2025), KR 2573 · McKool & Gespass (2009) · Monitor de Bibliotheek op school (2023)

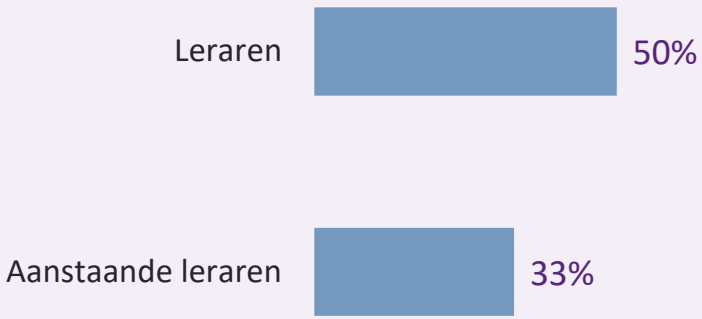
Wat helpt leraren aan het lezen?

Lezen en laten lezen · 2023

Leraren die zeggen: dit maakte mij een betere leesbevorderaar

Lezen en laten lezen op school · 2026

Aandeel herkende jeugdboekenauteurs. Expertise doet ertoe.

En als de hele school leest?

Vrij lezen

Wél effect op leesplezier,
nauwelijks op leesvaardigheid

Begeleid vrij lezen

Boekkeuze, instructie en praten over de inhoud: dan wél effect, vooral bij leerlingen met risico op leesachterstand

Schoolbreed

Nauwelijks onderzocht.
Wat wél bekend is: gedeelde visie, schoolleider als rolmodel, team dat over boeken praat

Merke et al. (2024) | Kennisrotonde (2025), KR 2457 — kennismakelaar Liza van den Bosch

Van onderzoek naar jouw eigen praktijk

1. Hoe praten jullie over teksten en boeken, met leerlingen / met collega’s / met ouders?

2. Hoe wordt er bij jullie gestimuleerd dat leerkrachten lezen?

3. Wat werkt bij jullie op schoolniveau qua leesbevordering?

Verleiden

Lezers maken lezers. Wie rond jouw school leest er eigenlijk?

‘Op straat klinkt een bel. En wat voor een bel!’

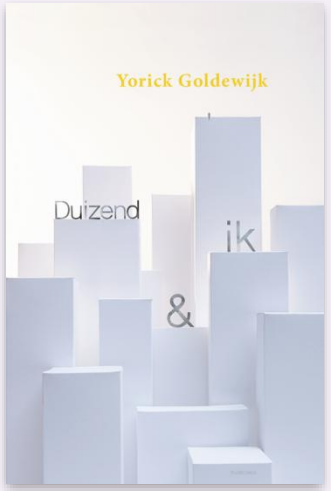
— Grijs ijs met haren

Drie cirkels rond de school

Het team

Vier keer per jaar een halfuur

De ouders

Een leesclub naast die van de kinderen

De anderen

Overblijf, opa's en oma's, de bieb

Ontwerp je eerste cirkel

12:00
minuten

1 **Voor wie?**

Team, ouders of anderen

2 **Welke eerste bladzijde?**

Eén boek, in drieën, op de stoelen

3 **Welke rollen, welke vraag?**

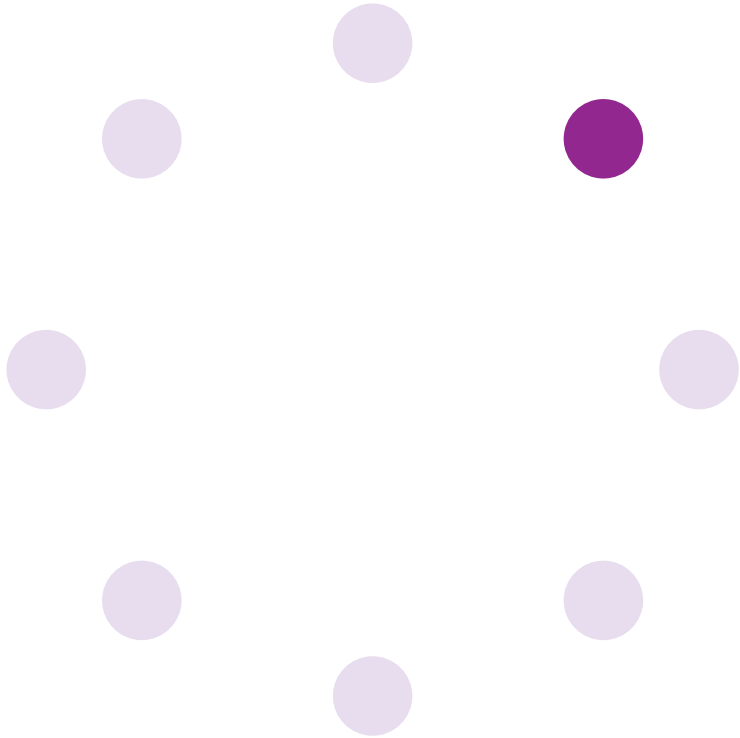
Drie rollen en de grijp-vraag

4 **Wanneer — en wanneer wéér?**

Zonder tweede keer geen cirkel

Pitch: één minuut

1. Voor wie, welk boek
2. Wanneer, en wanneer weer
3. Wat is je grootste zorg?

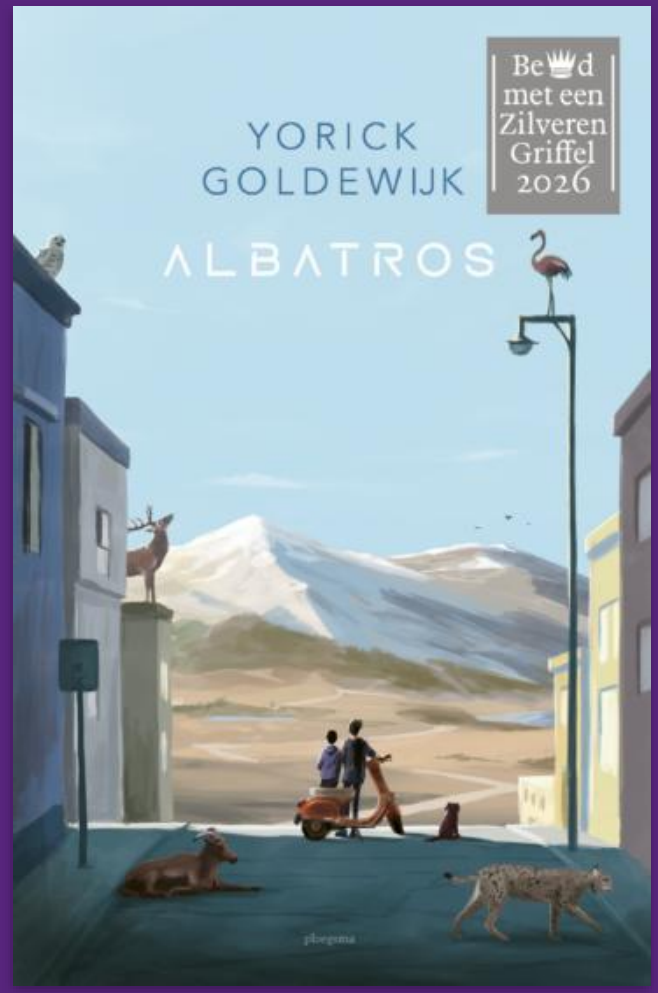
Morgen

- Eén bladzijde, in drieën
- Eén vraag
- Waar staat dat?
- Jij praat minder
- Prik de tweede keer
- Begin bij de volwassenen

Lezers maken lezers

We lezen samen. We gaan terug naar de tekst. De begeleider legt niet uit.

Geert Vermeegen · g.vermeegen@cedgroep.nl
Liza van den Bosch · l.j.van.den.bosch@fsw.leidenuniv.nl

Bronnen

Goldewijk, Y. (2025). Albatros. Amsterdam: Ploegsma. Overige kaften: Billy Extra Plankgas, De boom die een wereld was, Duizend & ik, Films die nergens draaien, Mijn oom eet stiekem smeerolie (Ploegsma); Grijs ijs met haren (Zwijsen).

Jongstra, W., Kieft, M., Goriot, C. & Van den Eijnden, J. (2023). Lezen en laten lezen. Een ontwerponderzoek naar de versterking van leraren als leesbevorderaars. Amsterdam: Stichting Lezen.

Jongstra, W., Schrijvers, M., Goriot, C., Arends, L. & Van Steensel, R. (2026). Lezen en laten lezen op school. Onderzoek naar kennis, competenties en leescultuur. Amsterdam: Stichting Lezen.

Merke, S., Ganushchak, L., & Van Steensel, R. (2024). Effects of additions to independent silent reading on students' reading proficiency, motivation, and behavior: Results of a meta-analysis. *Educational Research Review, 42*, 1-23.

Murphy, P.K., Wilkinson, I.A.G., Soter, A.O., Hennessey, M.N. & Alexander, J.F. (2009). Examining the effects of classroom discussion on students' comprehension of text: A meta-analysis. Journal of Educational Psychology, 101(3), 740–764.

Kennisrotonde (2020). Op welke manier draagt kinder- en jeugdliteratuur bij aan leeractiviteiten in het basisonderwijs die de literaire leesvaardigheid stimuleren? (KR 755).
Kennisrotonde (2025). Welke interventies stimuleren leraren om vaker en met meer plezier te lezen, en welk effect heeft dit op hun leesonderwijs? (KR 2573).
Kennisrotonde (2025). Draagt een schoolbreed leesmoment op de basisschool bij aan de leesvaardigheid en het leesplezier van leerlingen? (KR 2457).

SLO (2025). Conceptkerndoelen Nederlands, kerndoel 9A: verteltechnieken die een schrijver gebruikt om spanning op te bouwen.

Vermeegen, G. (2022). Leesclub met ouders. springlezend.nl/tip/leesclub-met-ouders.